

Поліщук Віра Аркадіївна

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ ДО УПРОВАДЖЕННЯ В ПРАКТИКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСПЕКТИВИ СИЛЬНИХ СТОРІН

Вступ. Необхідність вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій зумовлюється тим чинником, що військові дії, які мають місце на території України актуалізують проблему необхідності і доцільності вирішення значної частини соціальних, соціально-педагогічних, психологічних питань, зокрема соціального захисту населення, соціальної підтримки людей у складних життєвих обставинах, соціальної роботи з вимушено поміщеними особами, військовослужбовцями та членами їх сімей покладено саме на фахівців соціономічних професій.

Власне, пошуку способів підготовки майбутніх фахівців за освітньо-професійною програмою «Соціальне адміністрування в територіальній громаді» спеціальності 231 Соціальна робота до упровадження в практику професійної діяльності перспективи сильних сторін і присвячена дана наукова розвідка.

Виклад основного матеріалу. До представників соціономічних професій відносяться фахівці, які володіють і усвідомлено застосовують спеціальні знання, уміння й навички реалізації «допомагаючих технологій», що передбачають підтримку клієнтів у складних життєвих обставинах і застосовуються з метою наснаження, активізації внутрішнього потенціалу, передачі інформаційних, матеріальних та інших ресурсів, необхідних для подолання кризових і проблемних ситуацій, та створення оптимальних умов життєдіяльності, наснаження, забезпечення і життєвої реалізації людини.

Опора у процесі професійної діяльності соціального працівника, як типового представника фахівців соціономічних професій на теорії, моделі, форми і методи, орієнтовані на сильні сторони соціальних груп і клієнтів насить узагальнену назву підхід/перспектива сильних сторін (strengths perspective). Особливість цього підходу полягає у визнанні та використанні в процесі професійної діяльності фахівців соціономічних професій концептуальної ідеї, що соціальні групи, як і кожна конкретна людина, мають значні резервні потенційні можливості та вроджену здатність до адаптації і змін відповідно до викликів навколишнього середовища. Однак для

мобілізації колективних/групових/особистісних ресурсів задля вирішення проблем, виходу із кризової ситуації чи зміни точки зору на ситуацію, в якій вони опинилися, чи з якими вони зіткнулися на певному етапі життєвого шляху чи в певній конкретній ситуації, вони потребують зовнішнього стимулу, сприяння, допомоги, підтримки, наснаження, навчання чи консультації (Henry, E. (2019), [5]).

Підготовку майбутніх фахівців соціономічних професій до опори на сильні сторони соціальної групи (громади, соціальної групи, конкретного клієнта, членів його родини, друзів, сусідів, волонтерів, тощо), які можуть вплинути на поліпшення життя окремої людини чи групи людей, ми розглядаємо як системний процес, який включає: формування у майбутніх фахівців позитивної мотивації до упровадження інноваційних підходів до різновекторної і різноаспектної професійної діяльності в контексті викликів і ризиків, що мають місце в сучасному окремої людини і країни в цілому; забезпечення теоретичної та практичної компоненти готовності майбутніх фахівців до здійснення професійної діяльності; формування навичок побудови комплексної стратегії використання можливостей територіальної громади / соціальної групи/ її членів чи окремого клієнта з опорою на їх сильні сторони.

Умотивованості майбутніх фахівців з соціальної роботи до професійної діяльності сприяє осмислення ними обраної професії як важливого механізму реалізації соціальної політики щодо створення оптимально сприятливих умов життєдіяльності, життєвої реалізації, життєвого забезпечення і життєвої підтримки кожної людини, а також розуміння доцільності опори у процесі вирішення цих складних завдань на сильні сторони громади, соціальної групи, її членів і конкретного клієнта.

Теоретична і практична складові підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до упровадження перспективи сильних сторін передбачає ознайомлення майбутніх фахівців з інноваційними підходами щодо обґрунтування провідних перспектив, теорій, концепцій, інноваційних моделей, форм, методів і практик соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.

Реалізацію теоретичної і практичної складової підготовки майбутніх фахівців до роботи в умовах територіальної громади/соціальної групи з опорою на їх сильні сторони як важливого резерву щодо її вдосконалення доцільно здійснювати у: навчальній діяльності – через змістове збагачення загальноосвітніх, фахових і вибіркових навчальних дисциплін; практичній – через наповнення програм і змісту практичної підготовки майбутніх фахівців цільовими завданнями, орієнтованими на роботу з різними категоріями клієнтів та проходження організаційно-управлінської і переддипломної практик в центрах/відділах соціального обслуговування/надання соціальних послуг, соціальних установах, громадських об'єднаннях, що здійснюють ціле направлену соціальну роботу з різними категоріями клієнтів; науково-дослідній – через залучення студентів до проведення наукових досліджень та

участі в наукових гуртках, студіях, об'єднаннях; виховній – через залучення до волонтерської та благодійної діяльності, розробки різноманітних проєктів і програм; самоосвітній – через залучення до неформальної та інформальної освіти.

З метою вирішення окреслених завдань програмна рада освітньо-професійної програми «Соціальне адміністрування в територіальній громаді» на основі побажань зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів, членів групи забезпечення, вивчення досвіду професійної підготовки відповідних фахівців як у вітчизняних так в зарубіжних закладах вищої освіти постійно працює над вдосконаленням освітньої програми шляхом змістового збагачення дисциплін циклів фундаментальної, професійної та практичної підготовки, а також вибіркового дисциплін, які запропоновані магістрантам викладачами як випускової так й інших кафедр університету.

Удосконаленню практичної складової фахової підготовки майбутніх соціальних працівників сприяє удосконалення завдань для майбутніх фахівців програм організаційно управлінської і переддипломної практик.

Так, наприклад, програму організаційно-управлінської практики доповнено завданнями з моніторингу потреб і запитів людей різного віку (дітей, молоді, молодих сімей, вимушено переміщених осіб та ін.) щодо їхнього власного бачення резервів і способів вирішення наявних у них проблем і та їх готовності долучитися до їх вирішення. Вважаємо за доцільне зауважити, що ми були вражені широтою запитів і побажань респондентів та їхньою готовністю долучатися до виконання окреслених побажань і завдань. Під час практики майбутні соціальні працівники мають можливість апробувати моделі професійної діяльності з опорою на сильні сторони соціальних груп і окремих клієнтів.

Умотивованості та підготовленості магістрантів до упровадження інноваційних підходів в цілому і опори на перспективу сильних сторін територіальної громади у соціальній роботі сприяє залучення їх до проведення різноманітних видів науково-дослідних робіт: до роботи наукових студентських гуртках, студіях і лабораторіях, організації й проведення науково-практичних конференцій; семінарів, тренінгів, розробки соціальних проєктів, програм, пов'язаних з вивченням різноманітних аспектів соціальної роботи в територіальній громаді.

Висновки. В умовах війни і тих жахливих викликів і ризиків, які вона актуалізувала перед нашою країною в цілому і кожною людиною, зокрема, оціална робота отримує в Україні новий вектор розвитку – вектор орієнтації на перспективу сильних сторін (strengths perspective), маючи при цьому на увазі ресурси і потенційні можливості громади як соціального об'єднання і кожного її члена.

Тому одним із способів вирішення проблеми створення оптимально сприятливих умов життєдіяльності, життєвого забезпечення і життєвої реалізації кожної людини можна розглядати в площині опори на сильні

сторони територіальної громади/соціальної групи із залученням наявних ресурсів і людського потенціалу.

З'ясовано, що з метою успішного вирішення окресленої проблеми, професійну підготовку майбутніх фахівців соціономічних професій доцільно розглядати як складний інтегративний процес, який базується на системних знаннях теорії і практики соціальної роботи в територіальній громаді; особливостях соціальної роботи з різними категоріями громадян; уміннях і навичках, що лежать в основі виконання професійних функцій і завдань щодо реалізації в практиці соціальної роботи в територіальній громаді перспективи сильних сторін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Семигіна Т. В. Розвиток власних теорій соціальної роботи: глобальні тенденції. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. С. 90–194.
2. Слосанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук. ред. В. А. Поліщук. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. 382 с.
3. Semigina T. (). Development the strengths-based approaches in modern social work. Paradigms of the Modern Educational Process: Opportunities and Challenges for Society. Dallas : Primedia eLaunch LLS, 2019. Pp. 96–105.
4. Saleebey D. (). The strengths approach to practice. In D. Saleebey (Ed.), The strengths perspective in social work practice (4thed). Boston, MA : Allyn & Bacon, 2006. Pp. 77–92.
5. Henry E. Family Cohesion and Perceived Stress as Predictors-of Quality of Life in Maternal Caregivers of Children with Autism Spectrum Disorder : Dissertation for the Degree of Doctor of Psychology. 2019. Retrieved from : https://digitalcommons.pcom.edu/psychology_dissertations/501/

Попович Ігор Степанович
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології
Херсонського державного університету,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
Кропивницький, Україна

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ: РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ І ОЧІКУВАННЯ

Вступ. Майбутні фахівці соціономічного профілю у своєму професійному становленні і розвитку зазнають суттєвих випробувань. Ці випробування стосуються соціальної, політичної, економічної та інших сфер буття суспільства. Реалії сьогодення кардинально ускладнили два лиха, які